

З. В. Гбур,

д. держ. упр., професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування, Національний університет охорони здоров'я України імені П.А. Шупика
ORCID ID: 0000-0003-4536-2438

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.9—10.84

РОЛЬ НАТО ЯК ОБОРОННОГО СОЮЗУ В БЕЗПЕЦІ ЄВРОПИ

Z. Hbur,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor of the Department of Healthcare Management and Public Administration, Shupyk National Healthcare University of UkraineKyiv, Ukraine

NATO'S ROLE AS A DEFENSE UNION IN EUROPE'S SECURITY

Посилення агресивних настроїв Радянського Союзу в період після Другої Світової війни, спонукали ряд країн Європи до пошуку законних шляхів гарантування власної безпеки. Після оцінки наявних ресурсів, очевидним став той факт, що впоратися власними силами країнам не вдасться. Відтак, розпочався процес переговорів для створення оборонного союзу, до якого окрім ряду європейських країн також долучились Сполучені штати Америки та Канада. В подальшому цей союз отримав назву Організація Північноатлантичного Договору. Необхідність визначення ролі Організації в формуванні безпеки Європи, у тому числі з урахуванням загроз та викликів пов'язаних із збройною агресією Російської Федерації в Україні зумовлюють актуальність даного дослідження.

Відтак, для визначення оборонних та безпекових засад діяльності Альянсу, у статті проведено історичну ретроспективу до процесу підписання договору. Визначено країн-підписантів договору у 1949 році. Проаналізовано діючу організаційну структуру організації, з урахуванням внесених з моменту заснування змін. Встановлено історичні події, які стали поштовхом для проведення військових дій силами Альянсу на шляху до укріплення безпеки його членів. Визначено, яким чином військові операції вплинули на реформування Стратегічної концепції діяльності організації на межі тисячоліть. Розглянуто політику відкритих дверей Альянсу та причини її реалізації. Встановлено ключові військові операції, які проводились силами організації з 2000 року.

Досліджено причини та наслідки інституційної та ідейної кризи в Альянсі. Визначено характер впливу незаконної анексії Криму та "гібридної війни" на сході України на обсяг витрат на оборону в структурі валового внутрішнього продукту країн-членів організації. Проаналізовано напрямки перетворення підходів до оборони в межах безпечної політики Альянсу з урахуванням умов "гібридної війни".

Розкрито вплив військової агресії Російської Федерації на посилення присутності військ Альянсу біля його східних кордонів, а також на заходи, які ним проводяться для недопущення поширення військового конфлікту на територію Європи.

The intensification of the aggressive mood of the Soviet Union in the period after the Second World War, prompted a number of European countries to seek legal ways to ensure their own security. After assessing the available resources, it became clear that the countries would not be able to cope on their own. Thus, the process of negotiations for the creation of a defense union began, which, in addition to a number of European countries, was also joined by the United States and Canada. This

alliance was later called the North Atlantic Treaty Organization. The need to determine the role of the Organization in shaping the security of Europe, including taking into account the threats and challenges associated with the armed aggression of the Russian Federation in Ukraine, determine the relevance of this study.

Therefore, in order to determine the defense and security principles of the Alliance's activities, the article provides a historical retrospective of the process of signing the treaty. The countries that signed the treaty in 1949 were identified. The current organizational structure of the organization is analyzed, taking into account the changes made since its inception. Historical events have been identified that have prompted military action by Allied forces to strengthen the security of its members. It is determined how military operations will influence the reform of the Strategic Concept of the organization at the turn of the millennium. The Alliance's open door policy and the reasons for its implementation are considered. The key military operations conducted by the organization since 2000 have been identified.

The causes and consequences of the institutional and ideological crisis in the Alliance have been studied. The nature of the impact of the illegal annexation of Crimea and the "hybrid war" in eastern Ukraine on the amount of defense spending in the structure of gross domestic product of member countries is determined. The directions of transformation of approaches to defense within the framework of the Alliance's security policy are analyzed, taking into account the conditions of "hybrid war".

The impact of the Russian Federation's military aggression on increasing the presence of Allied troops near its eastern borders, as well as on the measures it is taking to prevent the spread of military conflict in Europe, has been revealed.

Ключові слова: Організація Північноатлантичного Договору, військова операція, Стратегічна Концепція, безпека, витрати на оборону, збройний конфлікт.

Key words: North Atlantic Treaty Organization, military operation, Strategic Concept, security, defense spending, armed conflict.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

З самого початку свого заснування, Організація Північно-Атлантичного Договору (НАТО) ставила своєю головною метою захист свободи та безпеки своїх членів шляхом використання всіх можливих політичних та військових засобів, які відповідають Статуту Організації об'єднаних націй (ООН). За словами діючого генерального секретаря Альянсу, Єнса Столенберга, НАТО виступає "єдиним гарантом безпеки в Європі", що запобігає конфліктам та зберігає мир [1]. Справді, вже більше як пів сторіччя організація працює над встановленням справедливого і довготривалого миру в Європі, керуючись засадами демократичних цінностей, дотримання прав людини та забезпечення верховенства права. НАТО виступає трансатлантичною організацією, яка є основою безпеки не лише Європи, а й Північної Америки. Вперше, головна мета Альянсу набула принципового значення після закінчення холодної війни, коли перспектива її настання була дуже ймовірною. Ретроспектива на події останнього десятиліття, коли через протиправні дії Російської Федерації в Україні розпочались військові дії на сході нашої країни, дає змогу впевнено стверджувати, що потреба у наявності організації, яка б забезпечувала безпеку в регіоні, набуває ще більшого значення, ніж напередодні.

Більше того, у лютому 2022 року Російська Федерація розпочала збройну агресію проти України, таким чином військові дії перенеслися прямо на поріг європейського співтовариства. Відтак, дослідження НАТО, як оборонного союзу в безпеці Європи у нових умовах є вкрай актуальним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Вивчення ролі НАТО як оборонного союзу в безпеці Європи, а також напрямків взаємодії організації із європейськими країнами, проводиться вже протягом не одного десятиліття. Зокрема, Giovanna De Maio висвітлювала можливості поглиблення співпраці між НАТО та Європейським союзом (ЄС) [2], а Howorth J. проводив розвідки на тему стратегічної автономії та співробітництва ЄС-НАТО [3]. Намагання розтлумачити особливості побудови відносини між європейськими країнами та НАТО крізь призму вивчення значення держав-членів у організації здійснювала Ewers-Peters, Nele Marianne [4]. Серед вітчизняних науковців, значний вклад у вивчення еволюції НАТО і системи європейської безпеки в умовах "гібридної" агресії Російської Федерації здійснив Жовтенко Т. [5]. Янковська Т. досліджувала роль НАТО у європейській системі безпеки [6], а Котляр О. висвіт-

Рис. 1. Структура НАТО

Джерело: власна розробка автора на основі [8].

лював роль Альянсу в безпеці та обороні країн Північної Європи [7].

Проте, не применшуючи вклад зазначених авторів, вважаємо, що з урахуванням динамічності подій у сфері безпеки в європейському регіоні формують основу для проведення подальших розвідок у обраному напрямку дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

З урахуванням вищенаведеного, метою наукового дослідження виступає вивчення оборонної ролі НАТО у структурі безпеки Європи крізь призму викликів та загроз останніх років.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Після Другої світової війни, гостро постало питання не допущення її повторення ніколи в майбутньому. Відтак, для побудови системи колективної безпеки в Європі, а також протидії ймовірності отримання Німеччиною можливості реваншу поруч із агресивними випадами Радянського Союзу, у березні 1948 на зустрічі представників Бельгії, Великої Британії, Люксембургу, Нідерландів та Франції було закладено основу майбутньої Організації Північноатлантичного Договору. Первинний аналіз ресурсів цих країн показав, що їх було недостатньо для ефективного протистояння існуючим на той момент загрозам. З урахуванням цього, було прийнято рішення залучити до угоди ряд інших країн. В першу чергу, ключові зусилля країн-ініціаторів були зосереджені на залученні до системи колективної безпеки Сполучених штатів Америки (США), проте після проведення додаткових переговорів, до підписання договору окрім США долучились Канада, Данія, Ісландія, Італія, Норвегія і Португалія. Фактичне його підписання відбулося 4 квітня 1949 року. Ключовою рисою цієї міжурядової організації є те, що всі її держави-члени зберігають повною мірою суверенітет та незалежність. В той же час, перебування у списку членів Альянсу доз-

воляє країнам отримувати консультації з будь-якого питання та ухвалювати рішення стосовно військових та політичних проблем, які безпосередньо впливають на їхню безпеку.

Впродовж декількох років після підписання договору було створено керівні органи Альянсу та побудовано чіткий механізм взаємодії країн-учасниць. В подальшому, структура НАТО була дещо спрощена, деякі комітети були розформовані, а керівний орган — Рада НАТО був кількісно збільшений. Згідно даних на офіційному сайті Альянсу, його теперішня структура виглядає наступним чином (рис. 1).

Наведена на рис. 1 організаційна структура підлягає подальшому розгалуженню на відокремлені підрозділи та комітети, які забезпечують всебічний процес надання консультацій та забезпечення співробітництва між її членами у політичній, військовій, економічній, науковій та інших галузях. Саме тому, попри несхожість ситуацій та стилів управління державами, а також різний військовий потенціал членів Альянсу, кожна з країн в однаковому ступені відчуває себе в безпеці, що, в свою чергу, забезпечує загальну стабільність в Європі. Окрім того, функціонування НАТО на теренах Європи, США та Канади, створює сприятливі умови для розгортання співпраці між країнами всередині Альянсу, а також за його межами до набуття іншими країнами членства.

Проте, протягом перших 40 років з моменту свого заснування, НАТО керувались виключно методами політичного та дипломатичного впливу. Все змінилось на початку 90-х років минулого століття, коли війна в Югославії спровокувала утворення серйозної загрози для миру в Європі. У відповідь на наявні загрози, силами НАТО було здійснено декілька військових операцій, які мали на меті забезпечити дотримання введених ООН санкцій. Конфлікт у Югославії став відправною точкою для перетворення ключових напрямків стратегії Альянсу. Відтак, починаючи з 1991 року до характерних рис Стратегії розвитку НАТО стало об'єднання широкого підходу до безпеки, включаючи політичні та військові

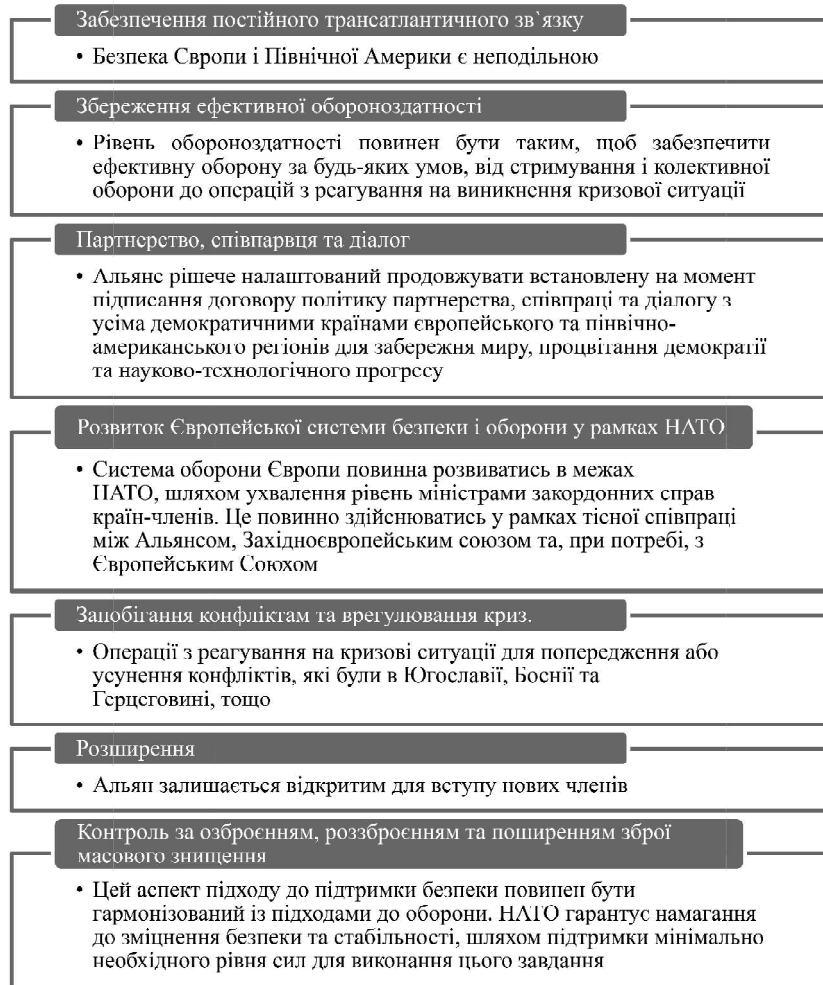

Рис. 2. Ключові елементи, які характеризували Нову Стратегічну Концепцію НАТО у 1999 році

Джерело: власна розробка автора на основі [10].

засоби, які є взаємодоповнюючими один для одного, з акцентом на забезпечення співробітництва з іншими країнами, які підтримують цілі Альянсу. Описаний підхід втілюється у формуванні Стратегічної концепції 1991 року.

У період з 1 березня 1992 року по 14 грудня 1995 року, Європа знову стикнулась із загрозою розширення військового конфлікту через міжетнічні суперечності на території Республіки Боснія і Герцеговина. Поштовою для нього став розпад Югославії. В подальшому до конфлікту було залучено армії Хорватії, добровольців та найманців з усього світу, а також збройні сили НАТО [9]. Описана ситуація спровокувала нову хвилю перетворень у Альянсі. Зокрема, у 1997 році за домовленістю керівників країн-членів Альянсу було переглянуто і оновлено Стратегічну концепцію таким чином, щоб вона відповідала змінам, які відбулись у період з 1991 року. В той же час, дана стратегія повинна була підвереджувати відданість Альянсу, забезпеченню колективної оборони та тісним трансатлантичним зв'язкам. Іншими словами, Стратегічна концепція — це авторитетна заява про цілі та завдання НАТО, а також директива вищого рівня щодо політичних та військових методів, необхідних для забезпечення досягнення описаних цілей.

Подальших змін Концепція зазнала в 1999 році, де було підтверджено головну мету Альянсу у збереженні

свободи та безпеки його членів. Окрім того, даним документом було підтверджено відданість НАТО цінностям демократичного суспільства, правам людини, верховенству права і намагання Альянсу забезпечувати не лише спільну оборону, а й мир та стабільність в європейському та трансатлантичному регіонах в цілому. Ключовими елементами, які характеризуються Новою Стратегічною концепцією є (рис. 2).

Однією із ключових з поміж описаних на рис. 2 характеристик Нової Стратегічної концепції є те, що двері НАТО залишаються відкритими для нових країн членів. Американський президент, Білл Клінтон у своїй промові 26 лютого 1999 року в штаті Каліфорнія, так прокоментував цей пункт: "Ми прагнемо, щоб вся Європа мала те, що побудовано спільними зусиллями у Західній Європі, а саме спільноту, яка підтримує спільні стандарти прав людини, та де люди мають впевненість у безпеці для інвестування у власне майбутнє; де нації співпрацюють, щоб зробити війну недопустимою. Ось чому я наполегливо домагаюсь розширення кордонів НАТО і чому ми повинні тримати двері для вступу в Альянс відкритими, щоб інші країни мали стимул поглиблювати свою демократію" [11].

Починаючи з 2000 років, НАТО продовжила активну роботу у напрямку до підтримки миру не лише у Європі, а й по всьому світу. Зокрема, до ключових опе-

Таблиця 1. Ключові операції, які проводились НАТО починають з 2000 року

Період	Назва операції	Країна проведення	Тип операції	Характеристика операції
20.12.2001-28.12.2014	Міжнародні зусилля сприяння безпеці	Афганістан	Підтримка миру	Рішення про проведення операції по підтримці миру прийняте резолюцією Ради Безпеки Організації об'єднаних націй (ООН) 20.12.2001 №1386. На зміну цій операції прийшла операція «Рішуча підтримка»
01.01.2015-01.08.2021	Рішуча підтримка	Афганістан	Підтримка миру	Було розміщено на території Афганістану близько 12500 військових. Після закінчення операції НАТО, військові дії продовжились власними Військовими силами країни
01.10.2008-14.12.2008	Союзний оператор	Індійський океан, Аденська затока, Червоне та аравійське море	Військово-морська	Супровід суден ООН під час поставок гуманітарної допомоги до Сомалі
24.03.2009-17.08.2009	Союзний покровитель	Індійський океан, Аденська затока, Червоне та аравійське море	Військово-морська	За час проведення операції попереджено 16 нападів із 37, захоплено близько 150 осіб, які підозрюються у піратській діяльності
17.08.2009 - не визначено	Океанський щит	Індійський океан, Аденська затока, Червоне та аравійське море	Підтримка миру	Операція спрямована на боротьбу з піратством в Сомалі
21.03.2011-31.10.2011	Союзний захисник	Лівія	Повітряна операція	Повалення та вбивство Муаммара Каддафі, продовження збройного конфлікту між різними угрупованнями, фактичний розпад Лівії на декілька самостійних державних утворень
грудень 2012 - не визначено	Активне обмеження	Туреччина	Протиповітряна операція	Розміщення США, Нідерландами та Німеччиною своїх зенітно-ракетних комплексів на території Туреччини для захисту від сирійських ракет

Джерело: власна розробка автора на основі [12; 13].

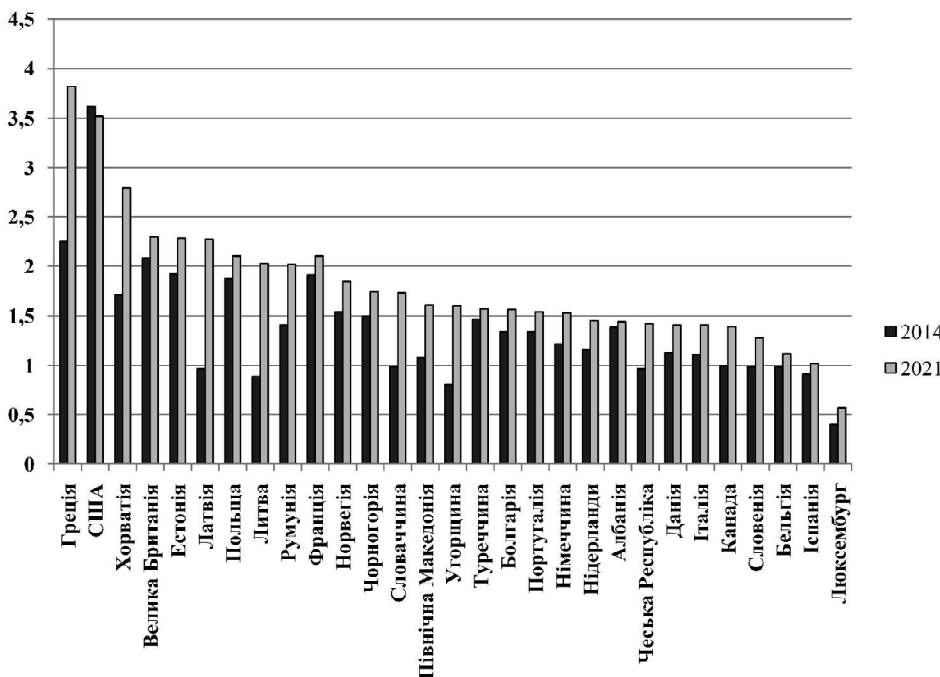

Рис. 3. Динаміка витрат на оборону у структурі валового внутрішнього продукту (ВВП) у 2014 та 2021 роках

Джерело: власна розробка автора на основі [15].

рацій, які проводились Альянсом протягом останніх 20 років відносять (табл. 1).

Таким чином, можемо побачити, що протягом тривалого часу конфліктних ситуацій, які б потребували безпосереднього втручання НАТО у Європі не виникало. Протягом останніх двох десятиліть, основними напрямками, на яких були зосереджені сили Альянсу це не допущення поширення наявних конфліктів та загроз з території Азії та північної Африки на весь цивілізований світ.

Будь-яка система, і система безпеки не є виключенням, потребує наявності постійних стимулів для свого розвитку. Розпад Радянського Союзу і поступовий перехід важелів впливу у руки Вашингтону, а також активний розвиток стратегічного партнерства із

Російською Федерацією (у минулому головним противником Альянсу) спровокували виникнення в НАТО інституційної та ідеологічної кризи. Кризові прояви підсилювалися відсутністю реальної загрози для безпеки Європи. Поштовхом для її подолання стала незаконна анексія Криму у лютому-березні 2014 року, а також "гібридна" інтервенція Російської Федерації (РФ) в східну частину України. Генеральний секретар НАТО Єнс Столенберг у одному із своїх виступів зазначив, що "дії РФ в Україні повністю destabilізують діючу систему безпеки Європи" [14].

Підтвердженням активізації перетворень у структурі оборонного комплексу країн-членів Альянсу у період гібридної війни РФ та анексії Криму, є динаміка витрат на оборону у структурі валового внутрішнього продукту (ВВП) у 2014 та 2021 роках (рис. 3).

Аналізуючи дані, наведені на рисунку, можемо зробити висновки, що всі країни, окрім США, збільшили частку витрат на оборону в структурі ВВП країни. При цьому, найбільше оборонні витрати зросли в Латвії, Литві, Словаччині та Угорщині. Закономірним є той факт, що дані країни є найближчими сусідами України, що означає перебування під вищим ступенем загрози безпеці ніж у інших країнах-членах Альянсу.

В умовах розгортання військових дій біля кордонів НАТО, які зокрема проводились в умовах гібридної війни, постала очевидною необхідність внесення змін до порядку реагування сил Альянсу на загрозливий ситуації. Зокрема, ключовим питанням стало розробка механізму протидії гібридним військам. Це пов'язано із тим, що діючі схеми реагування сил НАТО були адаптовані під військові дії у режимі конфлікту двополюсного світу із використанням традиційних видів озброєння. Реалії гібридної війни дещо відрізняються від стандартних правил ведення військових дій, адже розпочинається вона з диверсійних та підривних операцій із використання спеціалізованих угруповань, ідентифікувати які за національною приналежністю практично не можливо.

Головним завданням згідно із концепцією гібридної війни є отримання інформаційної переваги над супротивником. В умовах, коли неможливо ідентифікувати агресора, стає неможливо дати реальну оцінку ситуації, а отже вжити ефективних заходів по її усуненню. Ймовірність повторення зазначених дій у одній із країн-членів НАТО ставить під загрозу можливість виконання 5 статті основоположного Вашингтонського договору, яким гарантується колективна безпека і напад на одну із країн-підписантів договору ідентифікується як напад на всіх інших. З метою вирішення проблеми, в рамках Альянсу розпочато створення спеціального підрозділу — Сил швидкого реагування. Основним його завданням повинно стати максимально оперативне визначення національної приналежності диверсантів та так званих "зелених чоловічків". З моменту визначення агресора, розпочинається стандартний механізм колективного захисту.

24 лютого 2022 року Російська Федерація здійснила повномасштабне вторгнення в Україну. Вперше, з моменту закінчення Другої Світової війни, настільки масштабний військовий конфлікт розгорнувся на території Європейського континенту. В умовах розгортання активної фази війни, безпосередньо біля кордонів НАТО, його роль як оборонного союзу для безпеки Європи набуває особливого значення. З урахуванням

цього, у відповідь на дії РФ в Україні, держави-члени Альянсу задіяли оборонні плани НАТО, розгорнули підрозділи Сил швидкого реагування, а також переїмали близько 40 тисяч військових у східну частину Європи, у тому числі військово-морські та повітряні сили, і засоби, які перебувають під безпосереднім командуванням НАТО і підсилюються шляхом залучення національних збройних сил країн-членів.

Окрім того, в умовах реальної загрози з боку РФ, Альянсом утворено чотири бойові групи, які розміщені у Болгарії, Угорщині, Румунії і Словаччині, як доповнення до раніше створених груп у країнах Прибалтики та Польщі. Ці угруповання в сукупності формують єдиний фронт НАТО від Балтійського до Чорного моря [16].

Поруч із цим, невіддільним елементом формування надійної оборони є зміцнення стійкості суспільства, а також наявності інфраструктури як засобу протидії ймовірному негативному впливу РФ. До таких елементів відносять підсилення кіберзахисту та кіберможливостей, а також підтримка взаємного захисту на випадок кібератак. Протягом декількох останніх тижнів активізувався механізм обміну інформацією між країнами-членами Альянсу, що дозволило покращити ступінь обізнаності про ситуацію. Посилено боротьбу із проявами дезінформації. У відповідь на неоднозначні заяви очільників РФ щодо приведення ядерної зброї у режим підвищеної бойової готовності, посилено здатність реагувати на хімічні, біологічні та ядерні загрози [16].

Окрім зазначених заходів оперативного реагування, НАТО планує зміцнити стримування та оборонну позицію на фоні більш небезпечних стратегічних умов на більш тривалу перспективу. Зокрема, планується провести підсилення морських, авіаційних та піхотних сил, поруч із збільшенням потенціалу в сфері кіберзагроз та захисту від них, а також більш ефективного використання космічних ресурсів, зокрема супутників. Невід'ємною складовою цих процесів буде систематичне розширення військових навчань з акцентом на колективну оборону і оперативну сумісність. При цьому, представники НАТО наголошують на виключно оборонному спрямуванні заходів, які вживаються, і небажанні подальшої ескалації наявного конфлікту.

Сумний досвід України, підштовхнув ще дві країни для прийняття рішення про вступ до НАТО. Так, Швеція та Фінляндія домовились про спільний день, коли вони офіційно оголосять про намір вступу до Альянсу. Попередньо заваля планується на травень 2022 року [17]. Відтак, ескалації ситуації уникнути не вдалося, так як РФ вкрай негативно відреагувала на рішення цих країн. З урахуванням цього, можемо впевнено стверджувати, що НАТО зараз проходить свій рішучий екзамен на здатність виконати свою ключову ціль — забезпечення колективної оборони країн-членів. Очевидно, що ближчим часом будуть внесені зміни до основоположних документів, якими регулюється поточна та перспективна діяльність, проте наскільки ефективними будуть заходи, і який результат ми отримуємо по завершенню війни на даний момент спрогнозувати вкрай важко.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Катастрофічні наслідки Другої Світової війни спонукали світову спільноту вжити превентивних заходів

для запобігання загрозам початку нової війни. Особливе занепокоєння було у деяких країн Європи, адже через невелику територію самостійно вони не могли протистояти загрозам, які починали надходити з боку Радянського Союзу. Відтак, 4 квітня 1949, між США, Канадою, Данією, Ісландією, Італією, Норвегією, Португалією, Великою Британією, Люксембургом, Бельгією, Нідерландами та Францією було підписано угоду про створення Організації Північноатлантичного Договору. З самого початку свого заснування, НАТО було виключно оборонною організацією. З урахуванням цього, всі заходи, які нею вживались були спрямовані виключно на попередження та усунення військових конфліктів.

Вперше на практиці механізм функціонування Альянсу був перевірений під час конфлікту у Югославії, згодом — у Боснії та Герцеговині, Афганістані, Сомалі та ряді інших країн. Кожна із військових операцій НАТО неухильно впливала на реформування Стратегії діяльності організації, перетворення організаційної структури, а також спонукала Альянс активно проводити політику відкритих дверей для нових членів, як гарантії високого ступеня оборони країн-членів на всіх фронтах.

Найбільшим викликом для НАТО з моменту його заснування став початок РФ "гібридної війни" на сході України, а також незаконна анексія Криму. Це пов'язано із тим, що під час "гібридної війни" важко ідентифікувати приналежність диверсійних груп, а в умовах, коли неможливо ідентифікувати агресора, стає неможливо дати реальну оцінку ситуації, а отже вжити ефективних заходів по її усуненню. Відтак, закономірною є необхідність перетворення порядку реагування сил Альянсу на загрозові ситуації, відповідно до нових умов. З урахуванням цього, в межах НАТО розпочато формування спеціального підрозділу — Сил швидкого реагування, ключовим завдання якого власне є встановлення національної приналежності диверсантів та так званих "зелених чоловічків". З моменту визначення агресора, розпочинається стандартний механізм колективного захисту, згідно з яким напад на одну із країн-членів вважається нападом на весь Альянс.

24 лютого 2022 року РФ здійснила повномасштабне вторгнення в Україну. Військовий конфлікт є прямою загрозою безпеці Європи, так як поширюється безпосередньо біля її кордонів. Для підвищення ступеня контрольованості ситуації та встановлення максимального рівня обороноздатності східних кордонів Альянсу було додатково сформовано підрозділи Сил швидкого реагування, збільшено кількість військових у цьому регіоні, а також посилено кіберзахист та кібербезпеку. В умовах коли не можливо спрогнозувати подальший розвиток подій, роль НАТО як оборонного союзу Європи зростає у геометричній прогресії. Проте, чи виникне потреба у реалізації оборонних заходів у нових умовах на практиці, покаже лише час.

Література:

1. НАТО є єдиним гарантом безпеки в Європі — Столтенберг. Армія INFORM: веб-сайт. URL: <https://armyinform.com.ua/2019/11/26/nato-ye-yedynym-garantom-bezpeky-v-yevropi-stoltenberg/> (дата звернення 22.04.2022).
2. De Maio, G. Opportunities to deepen NATO-EU cooperation. The Brookings Institution. 2021. URL: <https://www.brookings.edu/research/opportunities-to-deepen-nato-eu-cooperation/> (дата звернення 22.04.2022).

www.brookings.edu/research/opportunities-to-deepen-nato-eu-cooperation/ (дата звернення 22.04.2022).

3. Howarth J. Strategic Autonomy and EU-NATO Cooperation: A Win-Win Approach. L'Europe en Formation. 2019. №2. С. 85-103. URL: <https://www.cairn.info/revue-l-europe-en-formation-2019-2-page-85.htm?contenu=article> (дата звернення 22.04.2022).

4. Ewers-Peters, Nele Marianne. Understanding EU-NATO Cooperation How Member-States Matter: book. Oxfordshire: Routledge, 2021, 220 с.

5. Жовтенко Т.Г. Еволюцію НАТО і системи європейської безпеки в умовах "гібридної" агресії Російської Федерації. Міжнародні відносини. Серія "Політичні науки". 2017. №13. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2999 (дата звернення 22.04.2022).

6. Янковська Т. Європейська система безпеки: трансформація чи колапс? Шевченківська весна: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених. Частина 1. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015, С. 129—132.

7. Котляр О. Співпраця держав Північної Європи у сфері безпеки та оборони: фактор НАТО та регіональний вимір кооперації. Кризи сучасної системи безпеки: у пошуках нового міжнародного порядку: матеріали Міжнародної наукової конференції. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2019, С. 74—78.

8. Working structure. NATO: web-site. 2022. URL: <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html#-structures> (дата звернення 22.04.2022).

9. Іщенко Н. Як перестати стріляти: як НАТО зупинило війну в Боснії і Герцеговині. Українська правда. 2020. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2020/08/5/7112853/> (дата звернення 23.04.2022).

10. Krimi, S. The NATO-EU partnership in a changing global context. NATO parliamentary Assembly. 2020. URL: <https://www.nato-pa.int/download-file?filename=/sites/default/files/2020-12/037%20PCNP%-2020%20E%20rev.%202%20fin%20-%20REPORT%-20-%20NATO-EU%20PARTNERSHIP.pdf> (дата звернення 23.04.2022).

11. Strengthening NATO and European Security. The White House. 1999. URL: <https://clintonwhitehouse5.archives.gov/WH/EOP/NSC/html/nsc-05.html> (дата звернення 24.04.2022).

12. Diego A. Ruiz Palmer. Два десятиліття операцій НАТО: подводим итоги, заглядываем в будущее. NATO Review. 2012. URL: <https://www.nato.int/docu/review/ru/articles/2012/05/07/dva-desyatiletija-operatsij-nato-podvodim-itogi-zaglyadyvaem-v-budushchee/index.html> (дата звернення 24.04.2022).

13. Операции НАТО. Википедия. 2022. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Операции_НАТО (дата звернення 24.04.2022).

14. Banks, M. TOP NATO Official: Assertive Russia Threatens European Security. Defense News. 2016. URL: <https://www.defensenews.com/home/2016/02/24/top-nato-official-assertive-russia-threatens-european-security/> (дата звернення 24.04.2022).

15. Defence Expenditure of NATO Countries (2014—2021). NATO Press Release. 2021. URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/6/pdf/210611-pr-2021-094-en.pdf (дата звернення 24.04.2022).

16. Відповідь НАТО на вторгнення Росії в Україну. Організація Північноатлантичного Договору. 2022. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm (дата звернення 25.04.2022).

17. Фінляндія і Швеція подадуть заявки на вступ до НАТО вже у травні. Українська Правда. 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/25/7341993/> (дата звернення 25.04.2022).

References:

1. Army INFORM (2019), "NATO is the only guarantor of security in Europe - Stoltenberg", available at: <https://armyinform.com.ua/2019/11/26/nato-ye-yedynym-garantom-bezpeky-v-yevropi-stoltenberg/> (Accessed 22 April 2022).

2. De Maio, G. (2021), "Opportunities to deepen NATO-EU cooperation", The Brookings Institution, available at: <https://www.brookings.edu/research/opportunities-to-deepen-nato-eu-cooperation/> (Accessed 22 April 2022).

3. Howorth, J. (2019), "Strategic Autonomy and EU-NATO Cooperation: A Win-Win Approach", L'Europe en Formation, vol. 2, pp. 85-103, available at: <https://www.cairn.info/revue-l-europe-en-formation-2019-2-page-85.htm?contenu=article> (Accessed 22 April 2022).

4. Ewers-Peters, N.M. (2021), Understanding EU-NATO Cooperation How Member-States Matter, Routledge, Oxfordshire, UK.

5. Zhovtenko, T.H. (2017), "The evolution of NATO and the European security system in the context of "hybrid" aggression of the Russian Federation", Mizhnarodni vidnosyny. Serii "Politychni nauky", vol. 13, available at: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2999 (Accessed 22 April 2022).

6. Yankovs'ka, T. (2015), "The European security system: transformation or collapse?", Shevchenkivs'ka vesna: zb. materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii studentiv, aspirantiv i molodykh vchenykh, vol. 1, pp. 129—132.

7. Kotliar, O. (2019), "Northern European Security and Defense Cooperation: The NATO Factor and the Regional Dimension of Cooperation", Kryzy suchasnoi systemy bezpeky: u poshukakh novoho mizhnarodnoho poriadku: materialy Mizhnarodnoi naukovo konferentsii [Crises of the modern security system: in search of a new international order: materials of the International Scientific Conference], L'vivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka, Lviv, Ukraine, pp. 74—78.

8. NATO: web-site (2022), "Working structure", available at: <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html#structures> (Accessed 22 April 2022).

9. Ischenko, N. (2020), "How to stop firing: how NATO stopped the war in Bosnia and Herzegovina", available at: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2020/08/5/7112853/> (Accessed 23 April 2022).

10. Krimi, S. (2020), "The NATO-EU partnership in a changing global context", NATO parliamentary Assembly, available at: <https://www.nato-pa.int/download->

[file?filename=/sites/default/files/2020-12/037%20PCNP%2020%20E%20rev.%202%20fin%20%20REPORT%20-%20NATO-EU%20PARTNER-SHIP.pdf](https://www.nato-pa.int/download-file?filename=/sites/default/files/2020-12/037%20PCNP%2020%20E%20rev.%202%20fin%20%20REPORT%20-%20NATO-EU%20PARTNER-SHIP.pdf) (Accessed 23 April 2022).

11. The White House (1999), "Strengthening NATO and European Security", available at: <https://clintonwhitehouse5.archives.gov/WH/EOP/NSC/html/nsc-05.html> (Accessed 24 April 2022).

12. Diego, A. and Palmer, R. (2012), "Two decades of NATO operations: taking stock, looking into the future", NATO Review, available at: <https://www.nato.int/docu/review/ru/articles/2012/05/07/dva-desyatiletiya-operatsij-nato-podvodim-itogi-zaglyadyvaem-v-budushchee/index.html> (Accessed 24 April 2022).

13. wikipedia (2022), "List of NATO operations", available at: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_NATO_operations (Accessed 24 April 2022).

14. Banks, M. (2016), "TOP NATO Official: Assertive Russia Threatens European Security", Defense News, available at: <https://www.defensenews.com/home/2016/02/24/top-nato-official-assertive-russia-threatens-european-security/> (Accessed 24 April 2022).

15. NATO Press Release (2021), "Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2021)", available at: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/6/pdf/210611-pr-2021-094-en.pdf (Accessed 24 April 2022).

16. NATO (2022), "NATO's response to Russia's invasion of Ukraine", available at: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_192648.htm (Accessed 25 April 2022).

17. Ukrains'ka Pravda (2022), "Finland and Sweden will apply to join NATO in May", available at: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/04/25/7341993/> (Accessed 25 April 2022).

Стаття надійшла до редакції 01.05.2022 р.

www.dy.nauka.com.ua

Електронне фахове видання

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Виходить 12 разів на рік

включено до переліку наукових фахових видань України
з питань ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28, (044) 458-10-73